

Šel bi tudi te počitke v Bohinj, da že napravljen sem bil tjekaj. Pa, odložiti sem moral to za v prihodnje, ker mi čas grozno primanjkuje. V resnici bile so to dolge počitke, a za me še prekratke. Koliko bi vse rad storil, pa mi ni več mogoče.

Hotel sem napraviti nekaj lepega, vendar naučiti sem se moral preje teorijo poetike. Se zdaj se pečam s to; dobil sem namreč neko še precej dobro stvar v roke, katero študiram po malem. Vesel smem biti, ako napravim le uvod k stvari, po kateri že tako hrepenim! No, pa bolje je, da ima človek vsaj nekaj podlage! Ljudstvo, kakor kraj, v katerem bivam, oboje je vzorno. Tako lepih dolin, kakor je ravno ta, v kateri je Zalog, je na Kranjskem le malo. Čul sem tudi od ljudij, ki so že nekaj prehodili, da se od nikjer ne vidijo »Kranjske gore« lepši, kakor ravno iz Zaloga.

Ako grem le nekoliko na travnike, odpre se mi slikovit prizor. Vse gore skoro vidim, kakor da so na nit nanizane, kakor Triglav, Črna prst, Grintovec, Krvavec, Julijske alpe vse itd. Posebno lepo je to gledati ob solnčnem zahodu. — Kopljem se tudi mnogokrat pri Pavlinu ali po domače pri Mrleževem jezu; tudi ribaril sem nekaj časa.

Ljudstvo tukaj ima kaj lepo govorico. Dobil sem tudi že nekaj stvari, katere porabim za »našo« stvar. Slišal sem tudi že nekaj doslej še nerabnih glagolov, katere sem si zapomnil.

Take so toraj moje počitnice. — ...
Pozdravi mi Novaka!

Tvoj
I. Murn

V dodatku je Bojan Drenik prepisal še vsebino dopisnice, ki mu jo je z Dunaja poslal dr. Ivan Prijatelj dne 4. julija 1901:

Dunaj 4./7. 01.

Dragi prijatelj!

Verz iz Murna sem že zbral. Ker je dejal Zupančič, da ga bo on poslal, sem ga njemu izročil. Obenem sem mu dal tudi rokopis, da Ti zdaj niti pri najboljši volji ne morem poslati verza. Hočem pa takoj zarobantiti nad Zupanč., naj Ti ga pri tej priči pošlje. Hvala ti, za Tvojo skrb in Tvoj trud, ki ga imaš za mojega nepozabnega Aleksandrova.

Pozdravlja Te Tvoj

Prijatelj m. p.

Bojan Drenik na koncu dodaja pojasnilo, češ da je tu šlo najbrž za napis na nagrobnem kamnu Josipa Murna, ki ga je on oskrbel.

Nekaj pripomb k Murnovem pismu. — *kot rajnemu Goričniku*: gre za 19-letnega petošolca Franca Goričnika iz Bohinjske Bistrice, ki se je 6. avgusta 1895 smrtno ponesrečil na Črni prsti pri nabiranju očnic (Gl. Lj. St/iasny/, Dve nesreči v naših Julijskih planinah; Planinski vestnik 1895, str. 123—125). — *pred kratkem nek vseučiliščnik*: Murn tu spominja nezgodo študenta z dunajske tehnike, Hermanna Wunderlicha, ki je avgusta 1895 pri sestopu na Kamniško sedlo zavoljo svoje kratkovidnosti zašel pod zahodno steno Planjave z markiranega pota in prebil 3 dni brez hrane v nekem žlebu pod steno, od koder so ga s težavo rešili (Gl. Keber, Nesreča na Veliki Planjavi v Kamniških planinah; Planinski vestnik 1895, str. 133—135). — *Pozdravi mi Novaka!* Janko Novak (1875—1922), doma s Planine pri Vipavi, Murnov sošolec na gimnaziji in tovariš v »Zadrugi«, pozneje odvetnik v Gorici.

France Dobrovoljc

KOCBEKOVA LISTINA

Po precèj dolgem časovnem presledku osemnajstih let smo za *Tovarišijo* (DZS 1949) mogli dobiti v roke tudi drugi del Kocbekovega partizanskega dnevnika *Listino* (SM 1967), ki zajema čas od 3. maja do 2. decembra 1943. Avtor govori sprva o dovolj mirnem življenju na Bazi 20, nato o kapitulaciji Italije, zboru odposlancev v Kočevju, o nemški ofenzivi in nazadnje o zasedanju v Jajcu. To kronološko ogrodje pa izpol-

njuje z razpoloženskiimi impresijami iz roških gozdov, s filozofskim in sociološkim razmišljanjem, ki v delu prevladuje, ter z razgibanimi pripovednimi partijami. Knjiga je hkrati objektivni zgodovinski dokument in polnokrvno osebno pričevanje o pomembnem obdobju naše zgodovine, spričo prepletanja esejistične in epske prvine ter spričo izbrušenega jezika in izvirnega sloga pa tudi dragocena umetnina. »Sla po oblikovni obdelavi« in »radost slovenskega izražanja« (spremna beseda) sta v delu tako močni in očitni, da že sami po sebi razodevata umetnika.

Pisatelj se pogosto dotika vprašanja človekovega bivanja in smrti, nemira in groze, absurda in smisla; ne obravnava pa človeka le sredi narave in veselja, ampak tudi v družbi in zgodovini. Kot ideolog ene izmed koalicijskih skupin v Osvobodilni fronti se resnobno in poglobljeno ukvarja z vrsto med seboj povezanih stvari, izmed katerih so mnoge še danes pereče, ne toliko teoretično kot v praksi. Ukvarja se z razmerjem med narodno osvoboditvijo in družbeno revolucijo, med slovenskim narodom in jugoslovansko državo, med marksističnim in krščanskim svetovnim nazorom, med družbenopolitično enotnostjo in nazorsko svobodo, med imperativom zgodovinskega dogajanja in človekovo osebno vestjo, med gospodarsko revolucijo in nič manj nujnim duhovnim preporodom, s slovenskim narodnim značajem, ki naj postane pokončen in ustvarjalen, s problemom kulture in umetnosti v novih pogojih po osvoboditvi, itn. S tega vidika so med drugim zanimivi pisateljevo pismo ljubljanskemu znanцу o klerikalizmu in krščanstvu (str. 92—95) in njegovi živahni pomenki z Borisom Kidričem o krščanstvu in komunizmu (283—290, 355—358).

Kocbeka priteguje tudi duševnost partizanov, vodilnih članov kakor preprostih borcev, med katere bi iz predstavnštva rad prišel, da bi bil čim bolj sredi dogajanja. Tako podaja individualne portrete B. Kidriča, J. Vidmarja, slikarja Jakca, majorja Jonesa, kasneje hrvatskih veljakov ob VI. Nazorju, odsotnega M. Krleže in dr. Rybarja. Za avtorjevo objektivnost je značilno, da prikazuje Kidričev človeški lik kljub nazorskim razlikam in nasprotjem vseskozi simpatično. Nekaj posebnega v knjigi je z nikomer docela istovetna, domišljjsko predelana in švejkovsko sproščujoča Dizmova figura. Na drugih mestih pisatelj podaja preproste borce ali partizansko množičnost ter iz slikovitih opisov prehaja v razgibano pripoved. Takšni so zgodba o plašni in nerodni partizanki, ki je nazadnje s svojim junaštvom vse osramotila (124—127), groteskni opis partizanske zabave v kraškem lijaku na Bazi 20 (132—134), trpka občutja ob pogrebu mladih komandantov in nato pisateljev pomirljivi spoj z naravo (188—190), prikaz veselega obiska pri Belokranjcih na Lokvici in ljudskega zborovanja na Maverlenu 8. septembra (205—207, 254—257), burni dogodki in doživetja ob kapitulaciji Italije in ob osvoboditvi Novega mesta (258—266), zgodba o maščevalnem besu nemške soldateske in o grozi pred smrtjo stoječih vaščanov (305—306), opis veličastnega zbora odposlancev 1. oktobra v Kočevju, zlasti govora v črnino oblečene matere (341—344).

Najbolj epsko in dinamično postane delo v sklepnem, šestem poglavju, ki je bilo z Jakčevimi risbami že prej objavljeno pod naslovom Slovensko poslanstvo (MD 1964). Pisatelj tu namreč pripoveduje o poti slovenske delegacije na zasedanje ASNOJ 29. novembra v Jajcu, združeni z raznovrstnimi težavami in nevarnostmi. Potovala je peš in na kamionih, v dežju in mrazu, skozi požgana naselja, po strmem gorskem svetu, v bližini sovražnikovih postojank, zaradi konspiracije ves čas ponoči. Potovala je od Kolpe skozi Kordun in Liko v Bosno, torej po ozemlju, na katerem so ustaši in četniki med Hrvatse in Srbe sejali razdor in sovraštvo, medtem ko je partizanstvu pripadla naloga, da pomiri med seboj sprte sile. Na prebivalcih teh krajev, na v črnino odetih ženah in junaških borcih, avtor ugotavlja sorodnost s postavami iz antičnih tragedij, medtem ko se ob zboru starejših hrvatskih veljakov na Otočju spomni obdobja malce patetičnega ilirizma. Knjiga se zaključuje z zasedanjem v Jajcu, kjer so bili položeni temelji novi državi, in s pretresljivimi pogrebnimi slovesnostmi za mladim, tragično preminulim Rybarjem. Z njo je avtor znova izpričal ne le izjemno duhovno in izrazno silo, s katerima se je uvrstil med naše najpomembnejše kulturne delavce in besedne umetnike, ampak tudi, da se ni izneveril idealom osvobodilnega gibanja, kot so mu po krivici očitali ob zbirki novel Strah in pogum (DZS 1951), čeprav je mestoma preveč subjektivna in lirična (Črna orhideja).

Joža Mahnič